

УДК 37.091(477):929Щербаківський
DOI 10.31499/2618-0715.2(17).2026.361327

**ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВАДИМА ЩЕРБАКІВСЬКОГО
В ЕМІГРАЦІЇ (1922–1957)**

Гавриленко Тетяна, докторка педагогічних наук, професорка, головна наукова співробітниця відділу педагогічного джерелознавства та біографістики, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського.

ORCID: 0000-0001-9412-5805

E-mail: leonida13@ukr.net

Демида Євгенія, молодша наукова співробітниця відділу педагогічного джерелознавства та біографістики, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського.

E-mail: evgeshadem@i.ua

У статті проаналізовано педагогічну діяльність Вадима Щербаківського в еміграції. Мета дослідження полягає у з'ясуванні основних форм, змісту та значення його викладацької, організаційно-освітньої, наставницької й просвітницької праці. Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових і спеціально-історичних методів, зокрема історико-біографічний, проблемно-хронологічний, історико-порівняльний. Установлено, що вчений зробив вагомий внесок у збереження тяглості української вищої освіти, підготовку молодих науковців і розвиток українознавчих студій у діаспорі.

Ключові слова: Вадим Щербаківський, педагогічна діяльність, українська еміграція, українська вища освіта, наукове наставництво, українознавчі студії, академічне середовище, українська молодь, діаспора.

**PEDAGOGICAL ACTIVITY OF VADYM SHCHERBAKIVSKYI
IN EMIGRATION (1922–1957)**

Havrylenko Tetiana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

ORCID: 0000-0001-9412-5805

E-mail: leonida13@ukr.net

Demyda Yevheniia, Junior Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: evgeshadem@i.ua

The article examines the pedagogical activity of Vadym Shcherbakivskyi in emigration as an important component of his scholarly, organizational, and cultural-educational work. The aim of the study is to clarify the main forms, content, and significance of his teaching, mentoring, and organizational-educational activity during the Prague, Munich, and London periods of his life. To achieve this aim, a set of general scientific and special historical methods was employed, including the historical-biographical, problem-chronological, and historical-comparative methods, as well as the methods of analysis, synthesis, generalization, and systematization of source and historiographical materials.

The study has established that the scholar's pedagogical activity in emigration was comprehensive in nature and included university teaching, participation in academic self-governance, the training of young scholars, as well as educational work with Ukrainian youth. It has been found that during the Prague period, V. Shcherbakivskyi established himself as one of the leading professors of the Ukrainian Free University, developed a system of Ukrainocentric archaeology courses, and actively contributed to the preparation of a new generation of Ukrainian researchers. During the Munich period, his pedagogical role was manifested in the restoration of the Ukrainian Free University after the Second World War, as well as in the combination of teaching with administrative leadership and scholarly mentorship. During the London period, the main forms of his pedagogical activity were extracurricular teaching, educational meetings, and support for Ukrainian students.

It has been proven that V. Shcherbakivskyi's pedagogical activity was an important factor in preserving the continuity of Ukrainian higher education, advancing Ukrainian studies, and shaping a nationally conscious academic environment in the diaspora.

Keywords: *Vadym Shcherbakivskyi, pedagogical activity, Ukrainian emigration, Ukrainian higher education, scholarly mentorship, Ukrainian studies, academic environment, Ukrainian youth, diaspora.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Зростання інтересу сучасної гуманітаристики до української інтелектуальної спадщини еміграції актуалізує потребу ґрунтовного вивчення діяльності представників діаспори. В умовах тривалої бездержавності вони забезпечували тяглість національної освіти, науки й культури, репрезентуючи Україну в європейському інтелектуальному просторі. У цьому контексті привертає увагу постать Вадима Щербаківського – археолога, етнографа, мистецтвознавця, музеєзнавця та громадського діяча, ім'я якого посідає чільне місце серед українських учених першої половини ХХ ст. Його спадщина вирізняється міждисциплінарністю, а життєвий шлях віддзеркалює драматизм долі української інтелігенції доби бездержавності та вимушеної еміграції.

Окремого розгляду потребує педагогічна діяльність В. Щербаківського в еміграції, адже саме у викладацькій, організаційно-освітній і просвітницькій праці найвиразніше виявилася його роль у збереженні української гуманітарної традиції поза межами Батьківщини. Аналіз цього аспекту дає змогу глибше осмислити внесок ученого у становлення українського академічного середовища, виховання національно свідомої молоді та розвиток українознавчих студій в еміграційному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історіографічний аналіз засвідчив, що постать В. Щербаківського неодноразово була предметом наукових розвідок. Дослідження життєвого шляху та наукового доробку вченого у різні періоди його життя, зокрема еміграційний, здійснювали українські науковці Л. Пекарська, В. Ульяновський, О. Франко, А. Франко та ін. У працях В. Гончарука, Я. Павличка, О. Супруненко, Я. Тараса, А. Щербаня висвітлено його внесок у розвиток археології, музеєзнавства, етнографії, мистецтвознавства.

Наявні студії зосереджені переважно на науковій, культурно-громадській та інституційній діяльності вченого, тоді як його педагогічна праця згадується побіжно – у межах загальної характеристики біографії або діяльності Українського Вільного

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Університету. Отже, відсутність комплексного дослідження педагогічної діяльності В. Щербаківського в еміграційний період зумовлює необхідність подальшого наукового осмислення цієї проблеми.

Метою статті є аналіз педагогічної діяльності Вадима Щербаківського в еміграції та з'ясування її основних форм, змісту і значення для збереження тягlosti української вищої освіти, формування молодого покоління науковців і розвитку українознавчих студій за кордоном.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціально-історичних методів. Застосування загальнонаукових методів (аналіз, синтез, узагальнення та систематизація) сприяло осмисленню джерельного матеріалу й формулювання висновків. Історико-біографічний метод дав змогу простежити основні етапи життя і педагогічної діяльності ученого; історико-генетичний – з'ясувати чинники, що сприяли формуванню В. Щербаківського як педагога; проблемно-хронологічний – послідовно розкрити напрями його освітньої праці в празькій, мюнхенській і лондонській періоди; історико-порівняльний – виявити специфіку його викладацької, організаційно-освітньої та наставницької роботи в різних еміграційних середовищах.

Виклад основного матеріалу. Вадим Михайлович Щербаківський народився 5(17) березня 1876 р. в с. Шпичинці Сквирського повіту Київської губернії (нині – Бердичівський район Житомирської області). Майбутній учений навчався у гімназіях у Києві та Ніжині, студював на математичних факультетах Санкт-Петербурзького та Московського університетів. 1906 р. закінчив історико-філологічний факультет Університету св. Володимира в Києві. Уже в студентські роки він долучився до українського національного руху, через що неодноразово зазнавав арештів і поліцейського нагляду. Надалі В. Щербаківський поєднав наукову, музейну, громадську й викладацьку діяльність у Львові та Полтаві, а з 1922 р. продовжив її в еміграції – у Празі, Мюнхені та Лондоні [10].

Здійснений аналіз історіографічних праць, присвячених інтелектуальній біографії вченого, дає підстави виснувати, що формування його як педагога відбувалося під впливом кількох взаємопов'язаних чинників. Першим і, вочевидь, одним із визначальних чинників розвитку світоглядних і педагогічних орієнтирів В. Щербаківського було родинне середовище. Як зазначав П. Курінний, він походив із «доброї, заслуженої в історії відродження України родини», у якій національна ідея поєднувалася з активною культурною та громадською працею [4, с. 5]. Батько вченого, священник Михайло Щербаківський, був високоосвіченою людиною, членом Старої Громади, відомим українським патріотом, пов'язаним дружніми та ідейними зв'язками з В. Антоновичем, Т. Рильським та ін. діячами українського відродження. У такій атмосфері В. Щербаківський змалку засвоював цінності національного служіння, історичної пам'яті й культурного самоствердження. Показово, що й інші діти родини посіли помітне місце в історії українського національного руху: старший брат Данило став відомим мистецтвознавцем, етнографом і організатором етнографічного відділу Історичного музею в Києві, а сестра Євгенія – громадською діячкою, дружиною В. Кричевського [9, с. 63; 4, с. 5]. Отже, родина Щербаківських була не лише середовищем виховання майбутнього вченого, а й простором формування його національно зорієнтованого типу мислення, що згодом виразно позначився і на його педагогічній діяльності в еміграції.

Не менш важливим став університетський період. Під впливом В. Антоновича та В. Хвойки майбутній учений брав участь в археологічних розкопках на Київщині, а під керівництвом Г. Павлуцького досліджував дерев'яну церковну архітектуру. Він об'їздив десятки сіл Київщини, збираючи етнографічні матеріали й фотографуючи пам'ятки народної сакральної архітектури [9, с. 63-64]. У 1908–1910 рр. на запрошення митрополита А. Шептицького працював у музеї у Львові, де систематично обстежував

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

села Галичини, Буковини й Закарпаття, вивчав побут, звичаї, народне будівництво, комплектував музейні колекції [4, с. 6]. Саме тоді в його наукових інтересах поєдналися археологія, мистецтвознавство й етнографія – ті дисципліни, що згодом визначили зміст його викладацької діяльності та її виразний українознавчий характер.

Важливим етапом формування педагогічного досвіду В. Щербаківського стала його діяльність у Полтаві, де, працюючи завідувачем археологічного відділу Земського музею, він активно долучився до організації українського науково-освітнього середовища. У спогадах учений зазначав, що розглядав музей як осередок згуртування українських наукових сил, здатний стати підґрунтям для створення університету. У 1917 р. довкола музею постали Наукове товариство для охорони пам'яток старовини і мистецтва, Український клуб і Український народний університет, який очолив сам В. Щербаківський [11, с. 8].

Відкриття Українського університету в Полтаві на початку вересня 1918 р. стало важливою віхою в розвитку української вищої школи доби національно-визвольних змагань. Університет функціонував за підтримки гетьманського уряду та Полтавської спілки споживчих товариств. Як згадував В. Щербаківський, наприкінці 1920 р. в університеті навчалось понад 600 студентів, аудиторії були заповнені, а взаємини між професурою і студентством характеризувалися солідарністю та спільним усвідомленням необхідності боротьби за національну самостійність. Викладання в університеті здійснювалося у взаємодії запрошених харківських професорів і місцевих викладачів, які забезпечували спеціальні курси. В. Щербаківський увійшов до складу місцевих доцентів як викладач археології, де поруч працювали Д. Багалій, С. Кульбакін, М. Сумцов та ін. [11, с. 11-12]. Такий досвід співпраці в багатопрофільному викладацькому колективі мав важливе значення для його подальшої роботи в еміграційних університетських осередках.

Після поразки національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. В. Щербаківський змушений був залишити Батьківщину та продовжити наукову й педагогічну діяльність в еміграції. В еміграційній діяльності ученого доцільно виокремити три періоди: празький (1922–1945), мюнхенський (1945–1951) і лондонський (1951–1957). Така періодизація дає змогу простежити еволюцію його педагогічної діяльності відповідно до зміни місця перебування, академічного середовища та основних напрямів праці вченого [1, с. 24].

Празький період (1922-1945). Переїзд В. Щербаківського до Праги 1922 р. започаткував новий етап його науково-педагогічної діяльності, пов'язаний із входженням до провідних українських еміграційних академічних інституцій. У чеській столиці, яка в міжвоєнний період стала одним із головних центрів українського інтелектуального життя за кордоном, він отримав можливість реалізувати себе не лише як дослідник, а й як університетський викладач. Педагогічна діяльність ученого в еміграції розпочалася в Українському Вільному Університеті (далі – УВУ), де він був призначений надзвичайним професором кафедри археології філософічного факультету, а згодом посів помітне місце серед провідних професорів цього закладу [2, с. 4].

У зимовому семестрі 1922/23 навчального року В. Щербаківський розпочав викладання курсу «Передісторична археологія» (3 години на тиждень) із семінаром (2 години на тиждень). У наступних семестрах він продовжив викладання, зосереджуючись на таких питаннях, як: «Залізна доба на Україні», «Скитське панування на Україні від V віку», «Сарматське панування і заміна їх іншими кочовиками», «Доба мандрівки народів і князівська доба на Україні», «Культура мальованої кераміки», «Бронзова доба на Україні» та ін. [5, арк. 1]. Тематика курсів засвідчує, що викладацька діяльність ученого будувалася як цілісна система українознавчо зорієнтованих археологічних дисциплін, покликаних дати студентам послідовне уявлення про праісторію й ранню історію України.

Аналіз змісту цих курсів дає підстави виокремити кілька характерних рис педагогічного підходу В. Щербаківського. По-перше, його викладання вирізнялося

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

системністю: курси охоплювали послідовні етапи давньої історії України й формували в студентів цілісне бачення історичного процесу. По-друге, вони мали виразний націєцентричний характер, оскільки були спрямовані на утвердження самобутності українського історико-культурного розвитку. По-третє, важливою ознакою його педагогічної практики було поєднання лекційного викладу із семінарською роботою, що створювало умови не лише для засвоєння знань, а й для формування навичок самостійного наукового мислення.

Український учений І. Мірчук, який працював разом із В. Щербаківським в УВУ, зазначав, що він прагнув «дати повну систему своєї дисципліни», яка доти в науковій літературі висвітлювалася лише фрагментарно. У спогадах І. Мірчука підкреслено значну зацікавленість студентства лекціями професора, що пояснювалася не лише новизною проблематики, а й глибоким знанням матеріалу та майстерністю його викладу. «Тому не дивно, що молодь горнулася до нього і він виказався такими педагогічними успіхами, як ніхто з його колег» [5, арк. 2]. Варто також зазначити, що В. Щербаківський сприяв формуванню нового покоління українських науковців. Його учнями були І. Борковський, О. Кандиба, Я. Пастернак та ін. [5, арк. 2].

Празький період був для В. Щербаківського не лише часом аудиторної роботи, а й активної участі в академічному самоврядуванні УВУ. Він неодноразово обирався на посади продекана (1925–1926, 1928–1929, 1930–1931, 1935–1940, 1941–1945 (до квітня)) та декана філософічного факультету (1929–1930, 1940–1941) [12] і майже безперервно входив до складу сенату УВУ [5, арк. 2]. У діяльності В. Щербаківського виразно простежувалися вимогливість, принциповість і послідовність у відстоюванні інтересів університету. За свідченням сучасників, така позиція неодноразово спричиняла напруження й конфлікти в академічному середовищі, й водночас засвідчувала його прагнення забезпечити належний моральний та організаційний рівень університетського життя [8, с. 68].

Поряд із працею в УВУ важливе місце в педагогічній діяльності В. Щербаківського посідала робота на посаді професора археології в Українському високому педагогічному інституті імені М. Драгоманова у Празі [6, с. 176]. Як засвідчує В. Ульяновський, він викладав тут археологію та етнографію [8, с. 68]. Участь ученого в діяльності цього закладу була органічним складником його науково-педагогічної праці в еміграції та відображала його включеність у процес підготовки українських педагогічних кадрів за кордоном.

Як відомого на той час археолога й етнолога, В. Щербаківського було також запрошено до викладання у Карловому університеті, що засвідчувало його фахове визнання в європейському академічному середовищі. Окрім того, учений виїжджав із лекційними курсами до інших країн, розширюючи географію своєї науково-педагогічної діяльності та популяризуючи українську гуманітаристику за межами еміграційних осередків [9, с. 68].

Отже, празький період став ключовим етапом педагогічної діяльності В. Щербаківського. У цей час він утвердився як викладач, організатор академічного життя й активний учасник розбудови української вищої освіти в еміграції. Саме в Празі найповніше виявився його науково-педагогічний потенціал.

Мюнхенський період (1945-1951) педагогічної діяльності В. Щербаківського розпочався в умовах докорінної зміни політичної ситуації в Європі по завершенні Другої світової війни. Після вступу радянської армії до Праги значна частина професури та студентства УВУ була змушена залишити Чехословаччину й переміститися на Захід, насамперед до Баварії. Разом з іншими представниками української академічної еміграції В. Щербаківський переїхав до Мюнхена, який у повоєнний час став одним із головних осередків українського інтелектуального життя. За свідченнями сучасників, у цей складний перехідний період він виявив неабиякі організаторські здібності та активно

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

долучився до відновлення діяльності УВУ в нових умовах. У ситуації, коли професура була розпорошена по різних місцях, В. Щербаківський, попри поважний вік, здійснював часті й далекі поїздки, зокрема в товарних вагонах, докладаючи значних зусиль для об'єднання викладачів і студентів та відновлення освітнього процесу [3, арк. 4].

На перших зборах університету В. Щербаківського було обрано ректором УВУ, що засвідчило високий авторитет ученого та його провідну роль у збереженні інституційної тяглості української вищої школи в еміграції. Водночас надмірне фізичне й організаційне навантаження негативно позначилося на стані його здоров'я. Тому з 1947 р. він обіймав посаду проректора, а з 1948 р. – декана філософічного факультету [12]. У цей період його діяльність була спрямована на забезпечення безперервності освітнього процесу, консолідацію української професури та створення умов для функціонування наукових осередків у середовищі переміщених осіб. Паралельно В. Щербаківський продовжував власні дослідження та сприяв збереженню української академічної традиції в надзвичайно складних історичних обставинах [3, арк. 4; 5, арк. 8–10].

Мюнхенський період позначився і подальшим розвитком власне педагогічної діяльності. Учений продовжив викладацьку роботу, а також активно здійснював наукове керівництво дисертаційними дослідженнями: Я. Бернадина, В. Державина, М. Міллера, О. Повстенка, В. Стецюка та Т. Хацька [12]. Це свідчить, що його праця в еміграції не обмежувалася читанням лекцій чи адміністративною діяльністю, а включала наукове наставництво та підготовку нового покоління українських учених. Для своїх учнів він був не лише професором, а й опікуном та дорадником, а за потреби надавав їм також матеріальну допомогу [3, арк. 4].

Отже, мюнхенський період став для В. Щербаківського часом напруженої організаційної, педагогічної та наукової праці. У складних повоєнних умовах він не лише долучився до відновлення діяльності УВУ, а й забезпечував тяглисть української академічної традиції, поєднуючи адміністративну роботу, викладання, наукове наставництво та власну дослідницьку діяльність.

Лондонський період (1951–1957) був завершальним у життєвому й науково-педагогічному шляху В. Щербаківського, але не означав згасання його творчої активності. Переїхавши 1951 р. до Лондона на запрошення Союзу українців у Великій Британії, учений включився в процес формування українського наукового осередку. У цей час він зосередився на завершенні своїх багаторічних студій, працював у бібліотеці Британського музею, прагнув відновити втрачені матеріали й підсумувати результати праці всього життя [7, с. 226]. Проте навіть за цих обставин він не припинив педагогічної роботи, а переніс її в нові, позааудиторні форми, пристосовані до умов еміграційного життя.

У Лондоні вчений долучився до інтелектуального й національного виховання молодого покоління українців. Важливим виявом цієї діяльності стало його обрання у березні 1952 р. заступником голови Комісії Данила Скоропадського, яка допомагала українському студентству: опікувалася наданням стипендій, організацією навчання за кордоном, придбанням книжок, оплатою студій та підтримкою наукової праці молоді. У червні 1952 р. у домі Союзу українців у Великій Британії В. Щербаківський провів зустріч зі студентами Лондона, під час якої виступив із бесідою на теми праісторії України та розповів про власні археологічні розкопки. Як продовження цієї праці він організував для студентів екскурсію до Британського музею, прагнучи наочно проілюструвати свої пояснення завдяки музейним експонатам. Згодом для дискусійної групи при Студентській громаді він розпочав цикл викладів на тему «Формування української нації» [7, с. 227–228]. Отже, в лондонський період педагогічна діяльність ученого набула форм просвітницького наставництва, позааудиторного викладання та науково-національного виховання української молоді в еміграції.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Педагогічна діяльність Вадима Щербаківського в еміграції мала комплексний і багаторівневий характер. Вона охоплювала університетське викладання, академічне адміністрування, наукове наставництво, підготовку молодих дослідників, просвітницьку роботу та підтримку українського студентства.

У празький період В. Щербаківський утвердився як університетський викладач і організатор академічного життя, сформував систему українознавчо зорієнтованих курсів та долучився до підготовки майбутніх українських науковців. У мюнхенський період його педагогічна роль виявилася у відновленні діяльності УВУ, поєднанні викладання з інституційним керівництвом і науковим наставництвом. У лондонський період педагогічна діяльність ученого трансформувалася в позааудиторні форми просвітницького наставництва, спрямовані на інтелектуальну й національну консолідацію української молоді в еміграції.

Отже, педагогічна праця В. Щербаківського була важливим чинником збереження тяглості української гуманітарної традиції поза межами Батьківщини. Її значення полягає у формуванні середовища, в якому українська вища школа в еміграції змогла зберегти інституційність, високий науковий рівень і націєтворчий характер.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні впливу вченого на формування українських академічних середовищ у діаспорі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гавриленко Т. Л. Науково-педагогічна діяльність Вадима Щербаківського (1876–1957) в еміграції : до 150-річчя від дня народження. *Реалії та пріоритети розвитку науки та освіти* : III Міжнародна наук.-практ. конф., 23 берез. 2026 р., Чернігів : матеріали / Міжнар. гуманітар. дослідн. центр. Чернігів, 2026. С. 23–26. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2026/04/re-23.03.2026.pdf#page=23> (дата звернення: 27.04.2026).
2. Данилів Т. На службі науці : у 80-річчя з дня народж. проф. В. Щербаківського. *Український самостійник*. 1956. 18 берез. (№ 12). С. 4. URL: <https://diasporiana.org.ua/periodika/18066-ukrayinskiy-samostiynik-1956-chch-1-52/> (дата звернення: 27.04.2026).
3. Ініціативний гурток для відзначення 80-ліття з дня народження проф., д-ра В. Щербаківського. Лондон, 1956. 6 арк.// Архів Українського Вільного Університету. Ф. 12. Спр. 1.
4. Курінний П. Заслужений професор і ректор Українського Вільного Університету Вадим Щербаківський (з нагоди 70 років життя). *Чорноморський збірник* / Укр. Морський Ін-т. Женева, 1947. Вип. 11. С. 5–10. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/19026/file.pdf#page=4> (дата звернення: 27.04.2026).
5. Мірчук І. Діяльність визначного науковця на Українському Вільному Університеті : (спомини товариша праці). 10 арк.// Архів Українського Вільного Університету. Особова справа Вадима Щербаківського.
6. Наріжний С. Українська еміграція : культур. праця укр. еміграції між двома світ. війнами. Ч. 1. Прага : Knihtisk, 1942. 604 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/2648/file.pdf> (дата звернення: 27.04.2026).
7. Пекарська Л., Федорова Л. «Хто ми? Чиї ми діти? Хто були наші предки?» : (до 140-річчя від дня народж. і 60-річчя від дня смерті Вадима Щербаківського). *Краєзнавство*. 2016. № 3/4. С. 220–240. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/handle/123456789/168829> (дата звернення: 27.04.2026).
8. Ульяновський В. Вадим Щербаківський: життя, наукова діяльність, доля творчої спадщини. *Українське мистецтво. Вибрані неопубліковані праці* / Вадим Щербаківський. Київ, 1995. С. 5–101. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0015257> (дата звернення: 27.04.2026).
9. Франко А. Д., Франко О. О. Аналіз документів та матеріалів особистого наукового архіву Вадима Щербаківського. *Вісник інституту археології* : зб. наук. пр. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2012. Вип. 7. С. 62–74. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Via_2012_7_7.pdf (дата звернення: 27.04.2026).

10. Шовкопляс Г. М. Щербаківський Вадим Михайлович. *Енциклопедія сучасної України* : онлайн-версія / НАН України, Наук. т-во ім. Шевченка ; редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ, 2024. URL: <https://esu.com.ua/article-886130> (дата звернення: 27.04.2026).
11. Щербаківський В. Український університет у Полтаві : спогади / відп. ред., упоряд. Супруненко О. Б. ; Центр охорони та дослідж. пам'яток археології Упр. культури Полтав. облдержадмін., Держ. архів Полтав. обл. Препринт, вип. 2. Полтава, 1994. 39 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/19RvZdRnZCDdADPPRewuF0Kva71jUxUAP/view> (дата звернення: 27.04.2026).
12. *Universitas Libera Ucrainensis: 1921–2011* / Hrsg.: U. Patzke, M. Szafowal, R. Yaremko. München : Ukrainische Freie Universität, 2011. 828 S. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3477/file.pdf> (дата звернення: 27.04.2026).

REFERENCES

- Havrylenko, T. L. (2026). Naukovo-pedahohichna diialnist Vadyma Shcherbakivskoho (1876–1957) v emihratsii: Do 150-richchia vid dnia narodzhennia [Scientific and pedagogical activity of Vadym Shcherbakivskiy (1876–1957) in emigration: On the 150th anniversary of his birth]. In *Realii ta priorytety rozvytku nauky ta osvity: III Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia: materialy [Realities and priorities for the development of science and education: III International scientific and practical conference: proceedings]* (pp. 23–26). Research Europe. <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2026/04/re-23.03.2026.pdf#page=23> [in Ukrainian]
- Danyliv, T. (1956, March 18). Na sluzhbi nautsi: U 80-richchia z dnia narodzhennia prof. V. Shcherbakivskoho [In the service of scholarship: On the 80th anniversary of Prof. V. Shcherbakivskiy's birth]. *Ukrainskyi samostiinyk [Ukrainian independentist]*, 4. <https://diasporiana.org.ua/periodika/18066-ukrayinskiy-samostiinyk-1956-chch-1-52/> [in Ukrainian]
- Iniatsiatyvnyi hurtok dlia vidznachennia 80-littia z dnia narodzhennia prof., d-ra V. Shcherbakivskoho. London [Initiative group for commemorating the 80th anniversary of Prof. Dr. V. Shcherbakivskiy's birth. London]*. (1956). Arkhiv Ukrainskoho Vilnoho Universytetu [Archives of the Ukrainian Free University] (Fund 12, Case 1, 6 sh.) [in Ukrainian]
- Kurinnyi, P. (1947). Zasluzhenyi profesor i rektor Ukrainskoho Vilnoho Universytetu Vadym Shcherbakivskiyi (z nahody 70 rokiv zhyttia) [Honored professor and rector of the Ukrainian Free University Vadym Shcherbakivskiyi (on the occasion of his 70th birthday)]. *Chornomorskyi zbirnyk [Black Sea collection]*, 11, 5–10. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/19026/file.pdf#page=4> [in Ukrainian]
- Mirchuk, I. (n. d.). *Diialnist vyznachnoho naukovtsia na Ukrainskomu Vilnomu Universyteti: (spomyny tovarysha pratsi) [The activity of an outstanding scholar at the Ukrainian Free University: (memoirs of a colleague)]*. Arkhiv Ukrainskoho Vilnoho Universytetu [Archives of the Ukrainian Free University] (Osobova sprava Vadyma Shcherbakivskoho Fund 12, 10 sh.) [in Ukrainian]
- Narizhnyi, S. (1942). *Ukrainska emihratsiia: Kulturna pratsia ukrainskoi emihratsii mizh dvoma svitovymy viinamy [Ukrainian emigration: The cultural work of Ukrainian emigration between the two world wars]* (Pt. 1). Knihtisk. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/2648/file.pdf> [in Ukrainian]
- Pekarska, L., & Fedorova, L. (2016). “Khto my? Chyi my dity? Khto buly nashi predky?”: (do 140-richchia vid dnia narodzhennia i 60-richchia vid dnia smerti Vadyma Shcherbakivskoho) [“Who are we? Whose children are we? Who were our ancestors?”: (On the 140th anniversary of Vadym Shcherbakivskiy's birth and the 60th anniversary of his death)]. *Kraieznavstvo [Local history]*, 3-4, 220–240. <https://nasplib.isofts.kiev.ua/handle/123456789/168829> [in Ukrainian]
- Ulianovskiy, V. (1995). Vadym Shcherbakivskiy: Zhyttia, naukova diialnist, dolia tvorchoi spadshchyny [Vadym Shcherbakivskiy: Life, scholarly activity, and the fate of his creative heritage]. In V. Shcherbakivskiy, *Ukrainske mystetstvo. Vybrani neopublikovani pratsi [Ukrainian art. Selected unpublished works]* (pp. 5–101). Lybid. <http://resource.history.org.ua/item/0015257> [in Ukrainian]
- Franko, A. D., & Franko, O. O. (2012). Analiz dokumentiv ta materialiv osobystoho naukovoho arkhivu Vadyma Shcherbakivskoho [Analysis of the documents and materials of Vadym

- Shcherbakivskyi's personal scholarly archive]. *Visnyk Instytutu arkheolohii [Proceeding of the Institute of Archaeology Lviv University]*, 7, 62–74. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Via_2012_7_7.pdf [in Ukrainian]
10. Shovkoplias, H. M. (2024). Shcherbakivskyi Vadym Mykhailovych. In I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskyi, M. H. Zhelezniak, et al. (Eds.), *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy: Onlain-versiia [Encyclopedia of Modern Ukraine: Online version]*. Institute of Encyclopedic Research, NASU. <https://esu.com.ua/article-886130> [in Ukrainian]
11. Shcherbakivskyi, V. M. (1994). *Ukrainskyi universytet u Poltavi: Spohady [The Ukrainian University in Poltava: Memoirs]* (O. B. Suprunenko, Ed.). Center for Protection and Research of Archaeological Monuments Department of Culture of the Poltava Regional State Administration. <https://drive.google.com/file/d/19RvZdRnZCDdADPPRewuF0Kva71jUxUAP/view> [in Ukrainian]
12. Patzke, U., Szafowal, M., & Yaremko, R. (Hrsg.). (2011). *Universitas Libera Ucrainensis: 1921–2011*. Ukrainische Freie Universität <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3477/file.pdf>

Конфлікт інтересів. Автор підтверджує відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Дослідження виконане за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувались при написанні цієї статті.

Дата першого надходження статті до видання – 29.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування – 11.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) – 19.05.2026